

СЛИКЕ СВЕТА У ПОКРЕТУ

Гордана Добрић

Сеобе народа и савремени свет

Вековна открића нових географија на мапи света, сталне сеобе народа, емиграције и миграције група и људи са једних на друге територије из политичких, егзистенцијалних, економских, образовних и других разлога присутне су и пратимо их у светској историји од давнина до данас. У XX И ХХИ веку који су обележила два светска рата, атомска катастрофа, блоковска подељеност света, пад берлинског зида и распад СССР-а као велике светске силе, грађански ратова на Балкану и настанак низа малих националних држава, ратни сукоби у арапском свету на почетку новог миленијума, што је све обележено великим људским страдањима, модерно доба је истовремено свету донело и економски просперитет, технолошки напредак и развој транспорта којим се брзо и лако стиже са једног на други крај земаљске кугле. Интернет на почетку новог миленијума само је ојачао идеју покретљивости савременог света покренувши номадизам људи који мењају места живота у потрази за послом, бољим школовањем или бежећи од рата. Антрополози савременог света крај прошлог века и почетак новог миленијума назвали су “светом у покрету” 1) Мислиоци и хуманисти модерног доба друштво либералног капитализма видели су као свет у коме се деле исте вредности космополитизма и мултикултурализма, али су мигранте у новим сеобама на европским границама ипак дочекали зидови са бодљикавом жицом, избеглички кампови на граничним територијама и међународни ФРОНТЕХ 2) који одређује правила понашања у насталим околностима. Ситуација са новим сеобама људи који се расељавају ангажовала је интелектуалце на поновно промишљање појма космополитизма савременог света и његово редефинисање у термин “нови космополитизам” који се сада односи на посматрање права људи у покрету у четири референтне тачке - границе, територије, идентитет и демос тј. слободни народ. 3)

Слике свата у покрету: границе, идентитети, територије

Савременим миграцијама у својим уметничким праксама баве се и аутори заступљени на изложби

И тамо и овде - Ана Вујовић, Јелена Јанковић, Горан Драгаш и Бојана Лукић који основне теме граница и идентитета артикулишу у различитим наративима, свако из свог субјективног искуства и у различитим медијима изражавања.

У раду *Остави простора/ собу за друге* насталом током уметничке резиденције Ане Вујовић у италијанском граду Концану, истражује се и на аутентичан начин интерпретира акумулирано памћење И идентитет места познатог у локалној заједници по емигрантима који су одлазили у Аустралију где су се у британским државама Нови Јужни Велс и Квинсленд запошљавали на пољима шећерне трске и у новопокренутој индустрији шећера.4) Из стваралачке перцепције странца на уметничком боравку артикулише се прича о историји простора значајна за локалну заједницу али и позиционирање места у развоју културе шећера на глобалном нивоу. Инсталација која тематизује једно време и простор пројектована је у специфичном визуелном и естетском коду у коме су елементи породичног стола у амбијенту који асоцира на породични дом састављени од

етнографских садржаја, артефаката и мобилијара обједињених у композициону целину ефектном сликарском интервенцијом са карамелизованим прахом. Облици “заливени” слатко-горким шећером на столу и на пратећем мобилијару отвора на зиду кроз рецепцију амбијента покрећу емпатију према месту и прохујалом времена, али, упечатљивим призорима истовремено евоцира и слике из живота и рада, догађаје и емоције становника.

Из позиције личног искуства живота у новом и непознатом окружењу настале су фотографије Јелене Јанковић из циклуса *Осми спрат*. Снимане са прозора стана на осмом спрату у једном загребачком солитеру где је млада уметница свила своје љубавно гнездо, низ фотографија са кадровима зграда у комшилуку и околних пејсажа забележених камером фотоапарата у различито доба дана и у различитим временским приликама (сунчано јутро, кишни дан, измаглица, муње на ноћном небу), увек без присуства људи, рађене су у филмском маниру те се могу посматрати и као дневничко евидентирање свакодневице и тумачити као биографска грађа. Сlike града у кадровима перципираним из егзистенцијалног простора и сцене субјекта, кроз снимке начињене увек из птичје перспективе, удаљено од тла и реалног живота, у социјолошком и антрополошком контексту јасно реферишу на десоцијолизовани идентитет ауторке и њен статус странца у новој средини.

Живот у покрету између два света карактеристичан је за београђанку Бојану Лукић која је студије сликарства завршила на угледној миланској Уметничкој академији Брера, и која је у уметничкој пракси подједнако присутна у земљи и у иностранству било да је реч о изложбама или о едукативним радионицама које ради са публиком. Са искуством честих прелазака граница и различитих доживљаја стварности које ови простори имају у мигрантској кризи од 2015. године ауторка се континуирано бави у медијима цртежа, објектима и инсталацијама кроз проблематизовање идентитетске култура људи у покрету. Тематизујући осетљиву ситуацију на границама и крхки статус миграната уметница познате дискурсе варира кроз различите сценарије цртања интерактивних географских карти и мапа са уцртаним избегличким рутама, производње птичјих гнезда помоћу којих сеобе птица одмерава са сеобама људи, фигуралне композиције људи у покрету које представља као анонимне идентитете тела која се крећу, препозната уморна тела, прљаве и поцепане одеће, са пртљагом на леђима, са ногама које ходају у гро плану или само табанима заглибљених у блату... Њен рад реферише на познате међународне конвенције савременог света које се односе на границе у којима се говори о слободном кретању робе и капитала али истовремено о кретању људи које је постало веома тешко, понекад немогуће. У ангажованим визуелним исказима сензибилизаних “тела која говоре” уметница апострофира мигранте као трагичне јунака нашег времена и њихов рањиви статус који их квалификује као “народ без државе”.

Горан Драгаш, који у личној животној причи има искуство миграције, актуелну тему доследно негује у свом стваралаштву са доминантном преокупацијом која се односи на проширено схватање граница као ризичних територија кроз које се мигранти крећу на путу у непознато. У циклусу акварела *Ефекат лептира* проблематизује се кретање миграната или групе њих на уобичајеним избегличким рутама које воде кроз неприступачне снегом завејане планинске

пејсаже, тајанствене шумске пределе, кроз напуштена села и урбане просторе на маргинама града, насеља у којима букти пожар, пределе које је задесила временска непогода или нека друга катастрофа, пројекције неба са исцртаном метом и сл. Са карактеристичним ликовним концептом приказа минимализираних димензија фигура људи који ходају кроз пејсаже огромних државних територија овде се апострофира имагинарни субјект и амбивалентан положај мигранта као политичког тела у простору који осваја. У приказима пејсажа са мигрантима представљени су различити степени реалности пута у непознато, у које уметник, понекад, у представама сурове стварности уноси и елементе медитације природе са ефектима светлости која из призора исијава .

Белешка на крају

На радионици Групе 484 одржаној у истој галерији, пре пар година, на изложби која се такође бавила миграцијама⁵, едукаторке су на поду изолираном траком означиле квадратни простор димензија 3x3 метра у чији су простор симулираног избегличког чамца сместили 20-так присутних, углавном младих људи. У малом простору учесници су једва успели да се сместе и седну на мермерни под, тела збијених једно уз друго, било је тесно, топлота је зрачила из тела и испуњавала цео простор галерије. У имагинарној ситуацији мирног летњег поподнева менторке су сваког учесника питале да каже своје искуство сеоба ако их има у животу, било да се ради о промени адресе у месту боравка, пресељењу у други град или државу. Већини присутних посебно се дојмила презентација рада девојака са мигрантима у избегличким камповима у земљи, а посебне емпатије присутних изазвале су приче о старијем човеку који се сваке вечери облачи у белу свечану одећу (коју носи у пртљагу) како би евентуалну смрт дочекао спреман, и дирљива прича о младој жени, супрузи сиријског доктора, која се осмехнула први пут после много времена када је угледала своје налакиране нокте на рукама што јој је на тренутак вратило достојанство. Младим људима данас парадоксално делују приче и слике о затвореним границама и камповима за мигранте када живимо у свету интернета и медијских платформи са растегљивим границама које је донела електронска транс национална технологија. Можда медитативне ноте које у слике са мигрантима уноси Горан Драгаш дају ипак утопијске наде савременог света да се светлост налази на крају пута .

1. Мишел Ажије, *Нове сеобе, нови космополитизам*, Библиотека XX век, Београд, 2019.
2. FRONTEX, Агенција за европску граничну и обалну стражу основана 2004. која чува границе Европске уније и земаља придружених шенгенском споразуму
3. Ibid, str 29-62
4. Елизабет Абот, *Слатко-горка историја шећера*, Геопоетика,, 2009, стр 271
5. Г. Добрић И Д. Жаревац, изложба *Два света* (Д. Дакић, В. Наир, Л. Нимцова), Ликовна галерија јул, 2016.

